

УДК 378.015.31:172.5:378.093.5:72.012
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-41>

Анна РАШЕВСЬКА,
orcid.org/0000-0002-3388-2375
викладач кафедри дизайну
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) ann.rashevskaya@gmail.com

Ганна ЧЕМЕРИС,
orcid.org/0000-0003-3417-9910
доктор філософії у галузі педагогіки (PhD), доцент,
в.о. завідувача кафедри дизайну
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) anyta.chemeris@gmail.com

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

В статті розглядається особливості формування національно-патріотичної компетентності та досліджується процес імплементації в систему підготовки майбутніх дизайнерів вищезазначеної компетентності. Визначено актуальність даного дослідження в контексті тих викликів, що постають перед українською державністю. Проаналізовано наукові розвідки, що розкривають визначення та зміст національно-патріотичної компетентності, а також постанов та законопроектів, що на державному рівні закріплюють значущість національно-патріотичного виховання. Обґрунтовано значення національно-патріотичної компетентності для студентів-дизайнерів. Проаналізовано патріотично-виховний потенціал етнодизайну та його роль у формуванні національно-патріотичної компетентності в системі підготовки майбутніх бакалаврів дизайну. Проаналізовано чинники необхідні для формування у студентів національно-патріотичної компетентності та визначено педагогічні умови для відповідного середовища.

Розглянуто визначення терміну «етнодизайн» в різних наукових аспектах і трактуваннях. Було проаналізовано освітні програми інших країн світу, зокрема Англії, Японії та зроблено висновок, що велике значення приділяється розвитку саме традиційного національного дизайну та мистецтву, зацентовано увагу на важливості вивчення культурного доробку і впровадження його елементів в сучасні дизайн-проекти. Також проаналізовано освітні програми провідних українських закладів вищої освіти та відзначено ту роль, яку приділяють в навчальних планах дисциплінам пов'язаним з формуванням відповідних програмних результатів навчання та компетентностей Стандарту освіти за спеціальністю 022 «Дизайн». Визначено елементи етнодизайну, що впливають на формування національно-патріотичної компетентності та шляхи їх включення до змісту навчальних програм відповідних дисциплін. Намічено перспективи впровадження елементів етнодизайну в освітній процес вищої школи.

Ключові слова: дизайн-освіта, національно-патріотична свідомість, громадянське виховання, педагогіка, бакалаври дизайну.

Anna RASHEVSKA,
orcid.org/0000-0002-3388-2375
Lecturer at the Department of Design
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) ann.rashevskaya@gmail.com

Hanna CHERMERS,
orcid.org/0000-0003-3417-9910
PhD in Peadagogy, Associate Professor,
Head of the Department of Design
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) anyta.chemeris@gmail.com

ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF FORMING THE NATIONAL AND PATRIOTIC COMPETENCE OF FUTURE DESIGNERS

The article considered the peculiarities of the formation of national-patriotic competence and examines the process of implementation of the aforementioned competence into the system of training future designers. The relevance of this research in the context of the challenges facing Ukrainian statehood is determined. Scientific intelligence revealing the

definition and content of national-patriotic competence, as well as resolutions and draft laws, which at the state level establish the importance of national-patriotic education, were analyzed. The importance of national-patriotic competence for design students is substantiated. The patriotic-educational potential of ethnodesign and its role in the formation of national-patriotic competence in the system of training future bachelors of design are analyzed. The factors necessary for the formation of students' national-patriotic competence were analyzed and the pedagogical conditions for the appropriate environment were determined.

The definition of the term "ethnodesign" in various scientific aspects and interpretations is considered. The educational programs of other countries of the world, in particular England, Japan, were analyzed and it was concluded that great importance is attached to the development of traditional national design and art, and attention was focused on the importance of studying cultural heritage and the introduction of its elements into modern design projects. The educational programs of the leading Ukrainian higher art educational institutions were also analyzed and the role assigned in the curricula to disciplines related to ethnodesign was noted. The elements of ethnodesign that affect the formation of national-patriotic competence and the ways of their inclusion in the content of educational programs of the relevant disciplines are determined. Prospects for the introduction of elements of ethnodesign into the educational process of a higher school are outlined.

Key words: design education, national patriotic awareness, civil education, development, pedagogy, bachelor of design.

Постановка проблеми. Наразі виховання національно-свідомого громадянина, патріота України з активною життєвою позицією вкрай гостро стоїть перед системою вищої освіти. Усвідомлення національної ідентичності та формування національно-патріотичних цінностей і орієнтирів можливо за умови комплексного підходу до формування таких особистостей за умови включення до освітнього процесу елементів етнодизайну, народознавства, знайомства з українською історією та культурою. Формування професійних компетентностей майбутніх дизайнерів обумовлено Стандартом вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Стандарт 022, 2018). Серед окресленого Стандартом значну увагу приділено питанню здатності зберігати та примножувати культурно-мистецькі цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії; застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проектній діяльності; знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини; розвивати екокультуру засобами дизайну; використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики; розуміти українські етнокультурні традиції у стильових вирішеннях об'єктів дизайну, враховувати регіональні особливості етнодизайну у мистецьких практиках. Зазначені аспекти в системі конкретизують вимоги до змісту національно-патріотичної компетентності майбутнього дизайнера, як складової його професійної компетентності.

Крім того, важливість національно-патріотичного виховання на державному рівні закріплене

низкою постанов та законопроектів як от наприклад постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 932 «Про затвердження плану дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки» та інші (Постанова Кабінету Міністрів України, 2020).

Аналіз досліджень. Щодо наукових розвідок, то питанню впровадження елементів етнодизайну в сучасну дизайн-освіту присвячена праця Є. Антоновича (Антонович, 1997). А. Бровченко (Бровченко, 2011) у своєму дисертаційному дослідженні аналізує умови формування фахової компетентності з основ етнодизайну у студентів, майбутніх вчителів трудового навчання. В. Гриньова та Т. Паньок (Гриньова, Паньок, 2021) досліджують етнодизайн в контексті професійної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін в умовах диджиталізації суспільства. Л. Оршанський (Оршанський, 2011) розглядає етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. Аксіологічні засади етнодизайну у формуванні творчої компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва розглядає у своїй статті О. Семенова (Семенова, 2013). Деякі проблеми етнічного та національного аспекту у практиці майбутніх дизайнерів було висвітлено у дослідженнях В. Кардашова та Г. Чемерис (Кардашова, Чемерис, 2018). Б. Голик (Голик, 2019) аналізує роль етнодизайну в процесі професійної компетентності майбутніх викладачів.

Стосовно національно-патріотичної компетентності, то наукову інтерпретацію сутності поняття «національно-патріотична компетентність» в психолого-педагогічній літературі бачимо в статті О. Порохнавець (Порохнавець, 2015). А. Гаврилюк (Гаврилюк, 2016) в своїй статті аналізує національно-патріотичну складову

професійних компетентностей студентів туризмознавчих спеціальностей. Патріотизм та національну ідею як ціннісні складові громадянської компетентності особистості розглядає в своїй праці Н.Лазуріна (Лазуріна, 2013). Також в різних аспектах громадянську компетентність досліджували І. Бех, А. Погрібний, К. Чорна, П. Вербицька, П. Ігнатенко, Ю. Руденко, О. Шестопалюк та ін. Водночас, вищеперелічені дослідження не розкривають зміст національно-патріотичної компетентності в системі підготовки майбутніх дизайнерів в закладах вищої освіти в повній мірі.

Тож **метою статті** є аналіз сучасного стану та змісту формування національно-патріотичної компетентності в системі підготовки майбутніх дизайнерів в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. В сучасному світі все більше вимог висувається до фахівців в сфері дизайну, що в свою чергу покладає велику відповідальність на вищу школу за формування професійних компетентностей у студентів-дизайнерів. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (Стандарт 022 Дизайн, 2018) так визначає цілі навчання: «формування фахівців, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов та передбачають застосування певних теорій та методів дизайну». В ньому ж окреслено перелік компетентностей необхідних для формування у бакалавра дизайну. Серед загальних і фахових компетентностей знаходимо ті, що в педагогічній науковій літературі визначаються як «національно-патріотичні компетентності».

Визначаємо національно-патріотичну компетентність майбутнього дизайнера як сукупність знань, умінь і навичок, що формують всебічно розвинену особистість, яка через проектну культуру етнодизайну, може реалізовувати та здійснювати концептуальне проектування об'єктів дизайну з урахуванням історичних, культурних та етнічних особливостей, усвідомлюючи культурно-історичні зв'язки та популяризуючи українську культуру та мистецтво (Рашевська, 2022: 91-97).

Формування національно та патріотично свідомої особистості в системі дизайн-освіти ставить за мету формувати особистість майбутнього дизайнера як громадянина та патріота своєї країни, суспільно-активного діяча, який захищатиме та примножуватиме культурні та духовні цінності. Важливе місце в цьому процесі належить етнодизайну. Не можемо не погодитись з А. Бровченко, який визначає етнодизайн

як «художньо-проектну діяльність, спрямовану на створення сучасних форм матеріально-предметного середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. Відповідно, етнодизайн виступає елементом збереження й збагачення національного колориту, історії та традицій конкретної етнокультури» (Бровченко, 2011а: 9). А. Бровченко наголошує на важливості етнодизайну як «інтегративно-комунікативному компоненті змісту фахової підготовки у системі як художньо-промислової, так і педагогічної освіти України» (Бровченко, 2011б: 9). І. Черкесова визначила етнодизайн як напрям у мистецтві, що використовує національні форми матеріальної культури з метою захисту природного середовища протягом усього циклу існування виробів (речей, предметів користування) (Черкесова, 2012:146). О. Чирва дає найбільш широке визначення терміну «етнодизайн»: «художньо-проектна діяльність, що ґрунтується на цілях, засобах дизайну продукції з характерними регіональними рисами, що передбачає виявлення регіональних особливостей середовища, типу розселення, місць праці, що поєднують цінності всіх рівнів регіональних смислів» (Чирва, 2012:175). Тобто елементи етнодизайну, включені в освітній процес під час підготовки майбутніх дизайнерів, покликані поєднати необмежені навчально-виховні можливості і являються провідною складовою національно-патріотичної компетентності.

З метою характеристики сучасного досвіду формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів здійснимо аналіз освітньо-професійних програм і навчальних планів закладів вищої освіти України за спеціальністю 022 «Дизайн», зокрема: Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (НАК-ККІМ, 2021), Львівської Національної Академії Мистецтв (ЛНАМ, 2022), Київського університету імені Бориса Грінченка (Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2017), Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди, 2021) та Запорізького національного університету (ЗНУ, 2020).

Слід відзначити, що переліками фахових компетентностей і очікуваних результатів навчання усіх проаналізованих освітніх програм передбачено набуття ключових вмінь та знань у відповідності до Стандарту, які забезпечують формування національно-патріотичної компетентності майбутніх дизайнерів. А саме загальні (ЗК7 Цінування та повага різноманітності та

мультикультурності; ЗК9 Здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі ... цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку галузі з дизайну одягу...; ЗК12 Навички проєктної діяльності з врахуванням світового, європейського, загальноукраїнського досвіду та регіонального аспекту), спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК5 Здатність застосовувати знання історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проєктній діяльності) та програмні результати навчання (ПРН13 Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну; ПРН14 Використовувати у професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики; ПРН15. Розуміти українські етнокультурні традиції у стильових вирішеннях при створенні об'єктів дизайну одягу, враховувати регіональні особливості етнотрибуналу у мистецьких практиках). Зокрема у окремих закладах вищої освіти наявні визначені закладом вищої освіти формулювання. Так у Запорізькому національному університеті ЗК12 Навички проєктної діяльності з врахуванням світового, європейського, загальноукраїнського досвіду та регіонального аспекту; ПРН23 Володіти основами проєктного менеджменту (компетентностями з підготовки та реалізації дизайн-проєктів), розуміти особливості світової, європейської, загальноукраїнської проєктної культури з врахуванням регіонального аспекту.

Структурно-логічні схеми професійної підготовки майбутніх дизайнерів здебільшого не містять окремої дисципліни «Етнотрибунал», тоді як окремі змістовні модулі окремих обов'язкових освітніх компонент відповідають за досягнення креслених програмних результатів навчання та компетентностей. Так за результатами аналізу констатовано, що наявність відповідних фахових компетентностей і програмних результатів навчання дає підстави вважати, що формування національно-патріотичної компетентності відбувається в межах інших освітніх компонент циклу професійної підготовки, наприклад таких, як «Живопис», та «Проєктування» (ОП «Графічний дизайн» (НАКККІМ, 2021; ЛНАМ, 2022; ЗНУ, 2020; ХДАДМ). В освітній програмі «Графічний дизайн» Київського університету ім. Бориса Грінченка (КУБГ, 2017) досягнення зазначених програмних результатів навчання та компетентностей

передбачено в процесі опанування обов'язкових освітніх компонент «Живопис» та «Орнаментика та етнотрибунал». Згідно зі структурно-логічними схемами ці курси ґрунтуються на результатах вивчення таких дисциплін, як «Історія мистецтв і дизайну» (НАКККІМ, 2021), «Історія культури», «Історія мистецтва», «Історія дизайну» (ЛНАМ, 2022), «Історія мистецтва», «Історія дизайну» (ЗНУ, 2020). Зокрема, деякі освітні програми передбачають опанування зазначених програмних результатів навчання та фахових компетентностей в процесі підготовки кваліфікаційної роботи бакалавра (НАКККІМ, 2021; ЗНУ, 2020; ХДАДМ, 2021), курсових проєктів (ЗНУ, 2020; ЛНАМ 2022) та в процесі проходження виробничої та проєктної практик (ЗНУ, 2020).

Однак, не менш важливим чинником для формування національно-патріотичної компетентності у майбутніх дизайнерів є відповідне середовище, що відповідає наступним педагогічним умовам:

- 1) впровадження національно-патріотичної компетентності освітній процес;
- 2) включення елементів етнотрибуналу до змісту навчальних програм відповідних дисциплін;
- 3) організація сприятливого культурно-освітнього середовища, для активної творчої національно-патріотичної діяльності;
- 4) залучення та мотивування студентів до громадської та соціальної патріотичної діяльності.

Тобто в процесі професійної підготовки майбутніх бакалаврів дизайну вкрай важливо побудувати освітній процес на засадах етнопедогогічного підходу, який передбачає вивчення і залучення знань з української культури, традицій, історії, декоративно-прикладного мистецтва в проєктно-творчий процес, що обов'язково має вибудовуватися на особистісно-орієнтованому підході, що передбачає врахування інтересів студентів та їх потреб і стимулює їх творче самовираження та професійний розвиток. Процес формування національно-патріотичної компетентності буде ефективним за умови комплексного підходу і послідовного опанування дисциплін. В результаті аналізу освітніх компонентів, нами було визначено наступні дисципліни які вдало можна поєднати з елементами етнотрибуналу: «Історія мистецтва», «Історія дизайну», «Живопис», «Проєктування», курсові проєкти та практики. А враховуючи те, що викладання цих освітніх компонентів відбувається протягом усього навчання, це дасть змогу забезпечити безперервний процес і можливість студентам поглиблювати свої знання та вміння.

Висновки. Перед вищою школою досить гостро стоїть питання виховання патріота, громадянина з активною життєвою позицією. Питанню дослідження національно-патріотичної компетентності присвячено чимало наукових розвідок. Чильне місце в формуванні національно-патріотичної компетентності належить етнодизайну та впровадженню окремих елементів етнопедagogіки у цикли професійно-орієнтованих освітніх компонентів, таких як «Історія мистецтва»,

«Історія дизайну», «Живопис», «Проектування», курсові проекти та практики. Формування національно-патріотичної компетентності можливо при умові комплексного підходу і послідовного вивчення дисциплін в освітньому процесі, включення в нього елементів етнодизайну, народознавства, знайомство з українською історією та культурою, з метою усвідомлення національної ідентичності, формування патріотичних цінностей та орієнтирів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А. *Естетичне виховання підлітків засобами народного образотворчого мистецтва* : автореф. дис. к пед. н. 13.00.02 – теорія та історія педагогіки. Івано-Франківськ, 1997. 28 с. URL: http://www.library.lviv.ua/fondu/ICZ/PDF_AREF/PDF_AREF_clip_1997/aref38421.pdf
2. Бровченко А. І. *Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання* : автореф. дис. к пед. н. 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання. Київ, 2011. 24 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5199/Brovchenko.pdf>
3. Гаврилюк, А. М. Національно-патріотична складова професійних компетентностей студентів туризмознавчих спеціальностей. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. Київ, 2016. Вип. 20 (1). С. 99-112.
4. Голик, Б. Г. Роль етнодизайну в процесі професійної компетентності майбутніх викладачів. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції*. Кн. 2 : зб. наук. праць. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2019. С. 85-88
5. Гриньова, В. М., Паньок, Т. В. Етнодизайн та модерна траєкторія професійної підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін в умовах діджиталізації суспільства. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Клас. приват. ун-т. Запоріжжя : Гельветика, 2021. Вип. 74, т. 2. С. 146–150
6. Кардашов В. М., Чемерис Г. Ю. Етнокультурна спадщина півдня України–актуальна тематика дослідно-експериментальної роботи та дипломних проектів майбутніх дизайнерів. *Гуцульщина–XXI сторіччя: проблеми та перспективи збереження гірської природи та етнічної культури в гуцульському регіоні українських карпат в умовах глобалізації* : Мат. наук.-пр. конф. XXV Міжнар. гуцульського фестив. Яремче, 2018. с. 43–47 URL: <http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3704/document.pdf#page=43>
7. Лазуріна Н. П. Патріотизм та національна ідея як ціннісні складові громадянської компетентності особистості. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 6 (72). Філософські науки. Житомир : ЖДУ, 2013. С. 32–35.
8. Оршанський, Л. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти. *Молодь і ринок*. Дрогобич : Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. 2011. № 1. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_10.
9. Освітня програма 022 Дизайн 01 «Графічний дизайн». Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2021. URL: https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Instytut_dyzaynu/hrafich_dyzy/22_OP_Hrafichnyi_dyzaйн_22.pdf
10. Освітня програма 022 Дизайн 01 «Графічний дизайн». Львівська Національна Академія Мистецтв. 2022. URL: <https://lnam.edu.ua/uk/graphic/about.html>
11. Освітня програма 022 Дизайн 01 «Графічний дизайн». Київський університет ім. Бориса Грінченка. 2017. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/im/bak/2018/op_bak_dz.pdf
12. Освітня програма 022 Дизайн 01 «Графічний дизайн». Запорізький національний університет. 2020. URL: https://www.znu.edu.ua/opp2020/bak/spp/op_dizajn_bakalavr.pdf
13. Освітня програма 022 Дизайн 01 «Графічний дизайн». Харківська державна академія дизайну і мистецтв. URL: <https://www.ksada.org/gd-vstup.html>
14. Порохнавець О. М. Наукова інтерпретація сутності поняття «національно-патріотична компетентність» в психолого-педагогічній літературі. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. Вип. 67. Херсон : ХДУ, 2015. С. 397. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2015_67_75
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 932 «Про затвердження плану дії щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020–2025 роки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-p>
16. Рашевська А. А. Аналіз сучасних підходів до визначення дефініції «національно-патріотична компетентність майбутнього дизайнера», *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя: ЗНУ, 2022. № 2(42). С. 91–97.
17. Семенова, О. В. Аксиологічні засади етнодизайну у формуванні творчої компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1872/1/аксиологічні_засади_етнодизайну.pdf
18. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 022 «Дизайн» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/022-Dyzaйн-bakalavr.28.07.pdf>

19. Черкесова І.М. Етнодизайн на Миколаївщині (освітнянські аспекти). *Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід* : матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (28–30 жовтня 2010 р.). Полтава : Полтавський літератор 2012. Ч. І. С. 143–148.
20. Чирва О. Етноскладова дизайн – освіти. *Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (28–30 жовтня 2010 р.)*. Полтава : Полтавський літератор 2012. Ч. І. С. 174–179.

REFERENCES

1. Antonovych E. A. (1997) *Estetychne vykhovannya pidlitkiv zasobamy narodnoho obrazotvorchoho mystetstva [Aesthetic education of teenagers by means of folk art]* : PhD tesis. Ivano-Frankiv's'k. 28 p. URL: http://www.library.lviv.ua/fondy/ICZ/PDF_AREF/PDF_AREF_clip_1997/aref38421.pdf [in Ukrainian].
2. Brovchenko A. I. (2011) *Formuvannya fakhovoyi kompetentnosti z osnov etnodyzaynu u maybutnikh uchyteliv trudovoho navchannya* [Formation of professional competence on the basics of ethnodesign in future teachers of labor education] : PhD tesis. Kyiv. 24 p. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5199/Brovchenko.pdf> [in Ukrainian].
3. Gavrilyuk, A. M. (2016) Natsional'no-patriotychna skladova profesiynykh kompetentnostey studentiv turyzmoznavchykh spetsial'nostey [National-patriotic component of professional competencies of students of tourism majors]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi: zb. nauk. prats'*. Kyiv, 2016. Vol. 20 (1). P. 99–112. [in Ukrainian].
4. Golyk, B. G. (2019) Rol' etnodyzaynu v protsesi profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh vykladachiv [The role of ethnodesign in the process of professional competence of future teachers]. *Etnodyzayn u konteksti ukraiyins'koho natsional'noho vidrodzhennya ta yevropeys'koyi intehratsiyi*. Book 2: coll. of science works Poltava : PNP named after V.G. Korolenko, 2019. P. 85–88 [in Ukrainian].
5. Hrynyova, V. M., Panyok, T. V. (2021) Etnodyzayn ta moderna trayektoriya profesiynoyi pidhotovky maybutn'oho vchytelya mystets'kykh dystsyplin v umovakh didzhytalizatsiyi suspil'stva [Ethnodesign and the modern trajectory of professional training of the future teacher of art disciplines in the conditions of digitalization of society]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolkakh : zb. nauk. pr. CPU. Zaporizhzhia : Helvetica*, 2021. Issue 74, vol. 2. pp. 146–150 [in Ukrainian].
6. Kardashov V. M., Chemerys H. Yu. (2018) Etnokul'turna spadshchyna pivdnya Ukrayiny–aktual'na tematyka doslidno-eksperymental'noyi roboty ta diplomnykh proektiv maybutnikh dyzayneriv [Ethno-cultural heritage of the south of Ukraine – topical subject of research and experimental work and diploma projects of future designers]. *Hutsul'shchyna–KHKHI storichchya: problemy ta perspektyvy zberezheniya hirs'koyi pryrody ta etnichnoyi kul'tury v hutsul's'komu rehioni ukraiyins'kykh karpats'koyi umovakh hlobalizatsiyi* : Mat. nauk.-pr. konf. XXV Mizhnar. hutsul's'koho festyv. Yaremche. Pp. 43–47. URL: <http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/3704/document.pdf#page=43> [in Ukrainian].
7. Lazurina N. P. (2013) Patriotyzm ta natsional'na ideya yak tsinnisni skladovi hromadyans'koyi kompetentnosti osobystosti [Patriotism and the national idea as valuable components of a person's civic competence]. *Visnyk Zhytomyr's'koho derzhavnogo universytetu. Filosofs'ki nauky*. Vol. 6 (72). Zhytomyr : ZHDU. Pp. 32–35. [in Ukrainian].
8. Orshansky, L. (2011) Etnodyzayn yak innovatsiynyy khudozhn'o-estetychnyy komponent tekhnolohichnoyi osvity [Ethnodesign as an innovative artistic and aesthetic component of technological education]. *Molod' i rynok*. Drohobych : Drohob. state ped. University named after I. Franko. 2011. No. 1. P. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2011_1_10. [in Ukrainian].
9. Osvitnya prohrama 022 Dyzayn 01 «Hrafichnyy dyzayn». Natsional'na akademiya kerivnykh kadrov kul'tury i mystetstv. 2021. URL: https://nakkim.edu.ua/images/Instytuty/Instytut_dydzaynu/hrafich_dydz/22_OP_Hrafichnyi_dydzain_22.pdf [in Ukrainian].
10. Osvitnya prohrama 022 Dyzayn 01 «Hrafichnyy dyzayn». L'viv's'ka Natsional'na Akademiya Mystetstv. 2022. URL: <https://nam.edu.ua/uk/graphic/about.html> [in Ukrainian].
11. Osvitnya prohrama 022 Dyzayn 01 «Hrafichnyy dyzayn». Kyiv's'kyi universytet im. Borysa Hrinchenka. 2017. URL: https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/vstupnikam/im/bak/2018/op_bak_dz.pdf [in Ukrainian].
12. Osvitnya prohrama 022 Dyzayn 01 «Hrafichnyy dyzayn». Zaporiz'kyi natsional'nyy universytet. 2020. URL: https://www.znu.edu.ua/opp2020/bak/spp/op_dizajn_bakalavr.pdf [in Ukrainian].
13. Osvitnya prohrama 022 Dizayn 01 «Графічний дизайн». Харківська державна академія дизайну і мистецтв. URL: <https://www.ksada.org/gd-vstup.html> [in Ukrainian].
14. Porokhnavets' O. M. (2015) Naukova interpretatsiya sutnosti ponyattya «natsional'no-patriotychna kompetentnist'» v psykholoho-pedahohichniy literaturi [Scientific interpretation of the essence of the concept of "national-patriotic competence" in psychological and pedagogical literature]. *Zbirnyk naukovykh prats' Kherson's'koho derzhavnogo universytetu. Pedahohichni nauky*. Vol. 67. Kherson : KHDU. Pp. 397 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpn_2015_67_75 [in Ukrainian].
15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 9 zhovtnya 2020 r. № 932 «Pro zatverdzhennya planu diy shchodo realizatsiyi Stratehiyi natsional'no-patriotychnoho vykhovannya na 2020 – 2025 roky» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-p> [in Ukrainian].
16. Rashevskaya A. A. (2022) Analiz suchasnykh pidkhodiv do vyznachennya definitsiyi «natsional'no-patriotychna kompetentnist' maybutn'oho dyzaynera» [Analysis of modern approaches to the definition of "national-patriotic competence of the future designer"]. *Pedahohichni nauky: teoriya ta praktyka*. Zaporizhzhia: ZNU, 2022. No. 2(42). P. 91-97 [in Ukrainian].

17. Semenova, O. V. Aksiologichni zasady etnodyzaynu u formuvanni tvorchoyi kompetentnosti maybutn'oho vchytelya obrazotvorchoho mystetstva [Axiological principles of ethnodesign in the formation of creative competence of the future teacher of fine arts]. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/1872/1/аксіологічні_засади_етнодизайну.pdf [in Ukrainian].

18. Standart vyshchoyi osvity za spetsial'nisty 022 «Dyzayn» dlya pershooho (bakalavr's'koho) rivnya vyshchoyi osvity URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/022-Dyzayn-bakalavr.28.07.pdf> [in Ukrainian].

19. I.M. Cherkasova (2012) Etnodyzayn na Mykolayivshchyni (osvityans'ki aspekty) [Ethnodesign in the Mykolayiv region (educational aspects)]. *Stanovlennya i rozvytok etnodyzaynu: ukrayins'kyu ta yevropeys'kyu dosvid* : Materialy I Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (28–30 zhovtnya 2010 r.). Poltava: Poltava Literator 2012. Ch. I. P. 143-148. [in Ukrainian].

20. Chirva O. (2012) Etnoskladova dyzayn – osvity. [National component design – education]. *Stanovlennya i rozvytok etnodyzaynu: ukrayins'kyu ta yevropeys'kyu dosvid* : Materialy I Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (28–30 zhovtnya 2010 r.). Poltava: Poltava Literator 2012. Ch. I. P. 174-179 [in Ukrainian].